

УДК 002-021.321+026]:37(477)

Рогова Павла Іванівнаканд. іст. наук, старш. наук. співроб., засл. працівник культури України, директор
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна
dnpb@i.ua**ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК
МОН УКРАЇНИ І НАПН УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ**

Анотація. У статті проаналізовано стан і перспективи формування галузевого сегмента з психолого-педагогічних питань й освіти в інформаційному просторі України й участь у цьому процесі мережі освітянських бібліотек МОН України і НАПН України. Висвітлено ключові поняття щодо формування інформаційного простору держави бібліотеками України, зокрема: інформаційний простір, інтеграція, корпоративність, кооперація, інтегрований галузевий інформаційний ресурс (ІГР). З'ясовано ефективні інструменти інноваційної діяльності книгозбірень, передусім зі створення електронних ресурсів. Розглянуто результати наукової роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо формування ІГР спільно з провідними бібліотеками мережі на сучасному етапі. Окреслено перспективи діяльності вищезазначених книгозбірень у цьому напрямі на найближчі роки.

Ключові слова: освітянські бібліотеки; мережа освітянських бібліотек МОН України і НАПН України; ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; інформаційний простір; інтеграція бібліотек; інтегрований галузевий інформаційний ресурс; ІГР.

1. ВСТУП

Розвиток інформаційного простору в Україні, зокрема його сегмента – освітнього, який має бути насичений інформаційними ресурсами з психолого-педагогічних питань й освіти, а також мати сформовану систему широкого і грамотного його використання, що підкреслено Концепцією суспільства знань, розробленою ЮНЕСКО [10], є актуальною проблемою сьогодення. Інформаційний простір держави формують бібліотеки усіх відомств, а освітній, насамперед, – освітянські, цілеспрямовано застосовуючи наукові і практичні підходи до його створення.

Аналіз досліджень і публікацій. У цьому контексті з'ясуємо поняття *інформаційний простір*. Зазначимо, що загальноприйнята, точна і всеохоплююча дефініція відсутня. Здійснений нами аналіз відповідних законів України, наукових праць зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема Т. Берестової [2; 3], М. Дворкіної [6], Ю. Жука [8], В. Карпенка [11], В. Фокеєва [23] та інших, дав підстави визначити, що поняття *інформаційний простір* застосовується дуже широко, у кожного із зазначених вище авторів воно має своє визначення. Ми підтримуємо думку групи науковців, представлену у словнику «Інформаційне суспільство» [9], що «*інформаційний простір* (національний) – інформаційне середовище, в якому здійснюються інформаційні процеси та інформаційні відносини щодо створення, збирання, відображення, реєстрації, накопичення, збереження, захисту й поширення інформації, інформаційних продуктів та інформаційних ресурсів, на яке розповсюджується юрисдикція держави» [9, с. 86].

Як зазначає Т. Берестова «для інформаційного простору створюються єдині умови його функціонування, які знімають обмеження у доступі до інформації. Єдиний інформаційний простір формується ціленаправленою діяльністю його конструктора і підтримується через використання загальних правових норм, єдиних методик і технологій, а також завдяки планомірному, рівномірному і цілеспрямованому розвитку

матеріально-технічних засобів» [1]. Отже, з метою активізації формування інформаційного простору України й модернізації системи інформаційного забезпечення розвитку вітчизняної педагогічної науки й освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як головний методичний і координаційний центр мережі освітянських книгозбірень МОН України і НАПН України у своїх наукових проєктах цілеспрямовано розробляє теоретичні, організаційні, методичні засади щодо введення у свою діяльність і бібліотек мережі інноваційні напрями роботи, єдині підходи, правові норми, лінгвістичне забезпечення щодо вищезазначеного.

Аналіз наукових праць зарубіжних і вітчизняних дослідників, а саме: О. Лаврик [16], Н. Соколової [22], Л. Костенка [14], Г. Шемаєвої [24], Лобузіної К. [17] та ін. дав можливість визначити, що інтеграція є одним з ефективних інструментів в інноваційній діяльності бібліотек, зокрема у створенні електронних ресурсів. О. Лаврик вважає, що інтеграція – це нове завдання книгозбірень на сучасному етапі [16, 13]. За її визначенням, інтеграція – це діяльність, яка забезпечує формування органічного інформаційного простору, що дозволить здійснювати поступовий перехід від традиційної інформаційної культури до електронної [16, 13].

Відповідно до визначення, що наводиться в словниках, інтеграція (*лат. integratio* – відновлення – заповнення, від *integer* – цілий) – поняття, що означає стан зв'язаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в єдине ціле, а також процес, що веде до такого стану [5].

Головним механізмом інтеграції в інформаційних системах протягом усієї історії їхнього існування вважалася організація доступу до джерел таких даних з огляду на розмаїття систем кодування, інтерфейсів і протоколів доступу, правового статусу, комерційних та інших обмежень. Такі дані в теорії інформаційних систем мають назву „гетерогенні”.

Тривалий час перешкодою на шляху інтеграції була гетерогенність джерел даних, яка виникала внаслідок технічних й організаційних причин. Останнім часом завдяки використанню сучасних технологій вдалося розв'язати цю проблему. Слід зазначити, що в інформаційних системах дослідження стосуються переважно чисто технічних аспектів інтеграції: вибір способів доступу до джерел, кодування, передання даних, механізмів індексації і пошуку. Цілком очевидно, що для інтеграції в бібліотечному середовищі такі підходи виявляються абсолютно недостатніми.

Тому, відповідно до цієї Концепції, *інтеграцією пропонується вважати складний багаторівневий процес, який забезпечує відображення в інформаційному просторі гетерогенних галузевих даних та надання користувачам вільного доступу до джерел таких даних незалежно від їхнього статусу та місця перебування* [12].

У зв'язку з цим актуальним завданням для мережі освітянських бібліотек України на сучасному етапі, зокрема щодо розбудови інформаційного простору, є інтеграція інформаційних ресурсів, важливу роль у якій відіграють такі форми діяльності як координація, кооперація та корпоратизація. *Кооперування*, з економічного погляду, – це встановлення довгострокових виробничих зв'язків між підприємствами, кожне з яких спеціалізується на виробництві окремих частин єдиного виробу [7, 309]. Ми погоджуємося із зазначеним вище визначенням цього поняття. Екстраполюючи його на бібліотечну діяльність, підкреслимо, що цей процес у бібліотечній справі може бути тимчасовим і постійним, внутрішньо міським, внутрішньорайонним, внутрішньо обласним (особливо в комплектуванні фондів і обслуговуванні користувачів), міжрайонним (кооперування бібліографічної і науково-методичної роботи), внутрішньогалузевим чи міжгалузевим. Кооперування у бібліотечній справі також буває функціональним, це відбувається тоді, коли бібліотеки об'єднуються для задоволення певних видів інформаційних запитів [4, 73].

З огляду на те, що *корпорація з латинської – об'єднання*, нами запропоновано таке визначення терміна «*корпоративна бібліотечна діяльність*» – об'єднання дій бібліотечних закладів та інших інформаційних установ для досягнення спільної мети і завдань, спрямованих на покращення інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів і формування інформаційного простору держави. Зазначимо, що в бібліотечній діяльності корпоративний напрям досить активно втілюється у створенні комп'ютерних мереж, успішне функціонування яких обумовлюється такими чинниками: комплексна автоматизація книгозбірень, розвиток засобів доступу користувачів до ЕК бібліотек, створення корпоративного телекомунікаційного простору для інтеграції інформаційних ресурсів, удосконалення бібліотечних стандартів, форматів представлення даних тощо [15, 209].

Метою статті є аналіз діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й мережі освітянських бібліотек МОН України й НАПН України щодо створення галузевого сегмента в інформаційному просторі України, єдиного національного депозиту електронних бібліотечних ресурсів, що охопить інтегровані галузеві ресурси з психолого-педагогічних питань, до яких надаватиметься доступ широкому колу освітян та іншим громадянам держави.

2. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Упродовж 2011–2013 рр. колективом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснювалась НДР «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» (наук. керівник – П. І. Рогова, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.), актуальність якої полягала у поглибленні теоретичних, методичних та організаційних засад щодо формування галузевих електронних ресурсів та ефективної системи, яка складається зі сформованого інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) спільними зусиллями колективів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і мережі освітянських бібліотек МОН України й НАПН України, а також створення єдиного вікна доступу до нього.

У процесі виконання даної НДР було:

- розроблено й поглиблено теоретичні, організаційні та науково-методичні засади функціонування ІГР;
- сформовано поняттєво-категоріальний апарат ІГР;
- розроблено комплекс інструктивних матеріалів із питань створення ІГР на галузевому і регіональному рівнях;
- скоординовано і методично забезпечено створення ІГР в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і мережі освітянських бібліотек МОН України і НАПН України;
- обґрунтовано й розроблено технологічні процеси й операції для створення ІГР і розміщення його на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- перевірено експериментальним шляхом ефективність технологій, способів і засобів функціонування ІГР в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і мережі освітянських бібліотек МОН України і НАПН України.

З огляду на те, що корпорація і кооперація є одними з найефективніших форм інноваційної діяльності бібліотек, зокрема щодо створення інтегрованих ресурсів, у даній НДР поглиблюються ці напрями діяльності, розпочаті у попередніх дослідженнях ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спільно з мережею освітянських бібліотек

МОН України і НАПН України. Корпоративна і кооперативна співпраця зобов'язує колективи книгозбірень розробляти і розподіляти спільні підходи щодо створення ІГР, вимагаючи, щоб кожен з учасників робив відповідний внесок за своїми можливостями з дотриманням заздалегідь встановлених правил і водночас міг користуватись усіма результатами спільних досягнень.

Під час підготовчого й основного етапів даної НДР розроблено теоретичні, методичні та організаційні засади формування ІГР на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Зокрема, підготовлено Концепцію інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, обґрунтовано поняття ІГР, його сутність, принципи, структуру, види, зміст і функції. Отже, *інтегрований галузевий інформаційний ресурс (ІГР) – це акумульовані вітчизняні та зарубіжні електронні ресурси з питань педагогіки, психології та освіти, спеціалізовані, персоніфіковані БД наукової інформації, до яких надаватиметься доступ користувачам завдяки відповідному програмному забезпеченню.* Також колективом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у межах НДР розроблено низку вагомих інструктивних («Формування бази даних Авторитетного файлу «Предметні заголовки» для електронного каталогу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського», «Створення бібліографічних записів для зведеної бази даних дисертацій» та ін.) і методичних документів для формування ІГР, зокрема таких, як: «Індексування документів ключовими словами», «Уніфікація сумарного обліку бібліотечних фондів освітянських бібліотек МОН України та НАПН України», «Перевірка бібліотечних фондів» тощо, які впроваджуються в практику діяльності бібліотек мережі.

У „Концепції інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу” зазначено, що головною метою створення освітнього інтегрованого ресурсу є відображення структури знань з питань педагогіки й освіти та забезпечення рівного доступу до відповідної інформації для всіх учасників освітнього процесу незалежно від їхнього статусу й перебування. Також визначено, що інтеграція ресурсів має відбуватися на 3-х рівнях: технологічному, логічному й фізичному. Для досягнення цієї мети у Концепції пропонується шлях, який полягає не лише в залученні мережі освітянських бібліотек України, а й інших учасників, основою діяльності яких стане корпоративний напрям і багаторівнева модель. Як модератор щодо формування ІГР й комплексу науково-організаційних і науково-методичних заходів, пов'язаних із цим, виступає ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Визначено види інтегрованих ресурсів: це, зокрема, зведені електронні каталоги, зведені бази даних, електронні бібліотеки, бібліографічні і реферативні бази даних, корпоративна каталогізація, а також корпоративні бібліотечно-інформаційні системи. Важливим аспектом інтегрування бібліотечно-інформаційного ресурсу в сучасних умовах є інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) з утвореними ними інтерфейсами, шлюзами, метаданими, завдяки яким створюватиметься єдине вікно доступу до електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів. У результаті реалізації Концепції на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського буде створено мегапортал, який виконуватиме роль єдиного вікна доступу до освітніх ресурсів [12]. Для здійснення запланованого ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського упродовж 2011–2013 рр. активізувала інформаційно-комунікаційну взаємодію з бібліотеками мережі, упроваджуючи в практику результати своїх досліджень, інноваційні напрями роботи, а також посилила з бібліотеками мережі внутрішньогалузеву кооперативну роботу, започаткувавши корпоративні проекти з формування електронних ресурсів, різноматичних зведених баз даних; продовжує створювати галузеву реферативну базу даних тощо, а також сприяє покращенню матеріально-технічної бази бібліотек, підвищенню кваліфікації фахівців вищезазначених книгозбірень.

Для цього як у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, так і в бібліотеках мережі насамперед відбувається формування як традиційних, так і електронних ресурсів, їх збереження і використання. Здійснений аналіз фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського роботи бібліотек мережі дав підстави зазначити таке: у 2012 р. спостерігалась позитивна динаміка щодо отримання головною педагогічною книгозбірнею обов'язкового примірника (ОП) документів до фонду. Якщо у 2010 р. до бібліотеки ОП надходив від 1210 установ і організацій різних форм власності, то на 01.01.13 р. цей показник становить 1423 установи. Зважаючи на мету і завдання бібліотеки, збільшився репертуар її періодичних фахових видань. Так, у 2010 р. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського отримала 382 назви газет і журналів з України і Російської Федерації, з них – п'ять назв журналів іноземними мовами (далекого зарубіжжя). У 2013 р. до її фонду почало надходити 444 назви фахових періодичних видань, з яких – 11 назв журналів іноземними мовами далекого зарубіжжя. Аналіз нових надходжень документів у провідних бібліотеках мережі (бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного профілю, бібліотек ІППО, установ НАПН України) впродовж 2012 р. свідчить про те, що порівняно з 2011 р. до їхніх фондів надійшло аналогічна кількість документів, усього – **330 864** прим. Важливою складовою сучасних фондів є документи на електронних носіях. У ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на 01.01.2013 р. їх кількість становила 339 документів проти 230 документів у 2010 р. У провідних бібліотеках мережі станом на 01.01.2013 р. кількість документів на електронних носіях становить всього 36777 прим. [21].

У головній педагогічній бібліотеці України систематично поповнюються новими бібліографічними записами (БЗ) чотири БД її ЕК: «Книги», «Періодика», «Рідкісні книги», «Бібліотечна справа». Загальний обсяг ЕК на 01.01.13 р. налічує понад 150 тис. записів, формуються повнотекстові БД, надаються он-лайн послуги тощо. Загальний обсяг ЕК у провідних бібліотеках на 1.01.13 р. становить понад 4,93 млн. записів. Найбільші обсяги ЕК залишаються у бібліотеках: НПУ ім. М. П. Драгоманова (понад 580 тис. записів), Тернопільського НПУ ім. В. Гнатюка (понад 469 тис. записів), Чернігівського НПУ ім. Т. Шевченка (понад 452 тис. записів). Необхідно зазначити, що завдяки впливу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у 2011 р. бібліотекою Глухівського НПУ ім. О. П. Довженка нарешті було придбано програмне забезпечення «УФД/Бібліотека», що дало змогу колективу розпочати роботу над створенням електронного ресурсу. Нині вирішується питання щодо придбання АБІС ІРБІС бібліотекою Київського педагогічного університету ім. Б. Грінченка. Це останні бібліотеки ВНЗ III–IV р. а., педагогічного профілю, які завдяки вищезазначеному модернізують свою діяльність. Почали активно працювати над створенням ЕК деякі книгозбірні обласних ІППО, а саме: бібліотеки Донецького ОІППО (1 200 зап.), Київського ОІПОПК (14 798 зап.), Полтавського ОІППО ім. М. В. Остроградського (1 876 зап.), КВНЗ «Херсонська АНО» (38 172 зап.) та ін. На 1.01.13 р. **14** провідних бібліотек мережі, а саме: 11 бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю і **3** бібліотеки обласних ІППО створюють електронні бібліотеки (ЕБ), надаючи до них доступ [21]. На стадії розроблення ця послуга ще у **п'яти** бібліотек. Репозитарії праць науковців ВНЗ III–IV р. а. педагогічного профілю формують бібліотеки 13 вишів, зокрема, Вінницького ДПУ ім. Михайла Коцюбинського, Тернопільського НПУ ім. В. Гнатюка, Української ІПА, Черкаського НУ імені Богдана Хмельницького та ін.

Важливою складовою інформаційних ресурсів для забезпечення розвитку вітчизняної освіти і науки є рідкісні і цінні видання (РЦВ). З метою оприлюднення даних документів широкому колу освітян, надання доступу до них, створення національного галузевого реєстру РЦВ в Україні й ІГІР у межах виконання даної НДР

чималу увагу фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського приділяли їх збереженню і використанню. Для вивчення і визначення спільних дій, а також можливості інтегрування РЦВ в ІПР впродовж 2011–2013 рр. фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського досліджувались фонди провідних книгозбірень мережі шляхом анкетування. Проведене дослідження засвідчило, що майже у 60 % респондентів, у т. ч. й у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, зберігається близько 230 000 РЦВ, серед яких – 8 % галузевого спрямування, 3 % – періодичні видання, у т. ч. педагогічної й психологічної тематики. Результати анкетування показали, що у бібліотеках мережі збереженню, популяризації та використанню цих документів приділяється недостатня увага. Так, із зазначеної вище кількості документів оцифровано близько 1 000 примірників, із них – **114** із фондів бібліотек мережі, близько **800** – з фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, що нині є найбільшою колекцією оцифрованих видань психолого-педагогічної тематики серед провідних освітянських книгозбірень України. До даних документів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського тимчасово надано доступ у локальній мережі бібліотеки, у 2013 р. вони увійдуть до електронної бібліотеки (ЕБ) ДНПБ, доступ до якої буде надано через портал бібліотеки. Бібліографічний опис понад 2 000 РЦВ, зокрема і 800 оцифрованих, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського представляє також у своєму ЕК, БД «Рідкісні книги» (http://dnpb.gov.ua/electronic_resources/elec_res/). Як показав аналіз у 74 провідних бібліотек мережі інформацію про свої РЦВ надано на сайтах тільки 12 бібліотек окремою базою; у 26 – у традиційних каталогах, інші не дали відповіді, що можна розцінювати як те, що робота з цього питання не ведеться. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського рекомендує книгозбірням приділяти увагу цьому напрямку роботи, надаючи інформацію про РЦВ на власних сайтах або на веб-сторінках окремою базою.

Завдяки анкетуванню виявлено, що бібліотеки не мають відповідних інструктивних документів, достатнього фінансування, кваліфікованих кадрів, сучасного технічного забезпечення для управління РЦВ. З цією метою для системної роботи із власним фондом і фондами бібліотек мережі науковцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розроблено «Програму зберігання бібліотечного фонду в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського на 2008–2015 рр.» і розпочато підготовку низки інструкцій і методичних рекомендацій щодо зберігання й надання доступу до фондів РЦВ у книгозбірнях освітянської мережі України. Ці інструктивні й рекомендаційні матеріали передаються до бібліотек мережі.

Важливим напрямом поглибленого інформаційного забезпечення розвитку вітчизняної педагогічної науки й освіти є надання бібліотеками доступу користувачам до іноземних ресурсів різних видів галузевого спрямування. Для виявлення потреб освітян у вищезазначеному в межах даної НДР фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського систематично проводилось анкетування користувачів. Опитування засвідчило недостатню кількість документів іноземними мовами у фондах ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й у книгозбірнях мережі, зокрема з питань порівняльної педагогіки у зарубіжних країнах, двомовної освіти як педагогічної проблеми, адаптації студентів до роботи в школі тощо. Виявлено, що у провідних бібліотеках мережі взагалі відсутні зарубіжні фахові видання й іноземні електронні ресурси. З метою повноцінного забезпечення потреб користувачів галузі фаховими іноземними матеріалами ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, передплачено у 2012 р. додатково п'ять зарубіжних періодичних видань (усього на 1.01.2013 р. бібліотекою передплачується 11 фахових зарубіжних журналів), статті з яких вводяться до її ЕК з анотаціями українською мовою. Для надання доступу до іноземних фахових джерел, які передплачує ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, нею було

ініційовано розміщення інформації про ці видання не тільки на своєму веб-порталі (<http://dnpb.gov.ua/>), а й на сайтах провідних книгозбірень мережі. Статті з іноземних журналів, які зберігаються у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і вводяться в ЕК бібліотеки, за бажанням користувачів можуть надсилатися в повнотекстовому варіанті через електронну доставку документів (mba_dnpb@i.ua) на їхню адресу.

Додаткові джерела у бібліотечно-інформаційному забезпеченні користувачів – це вагома складова інформаційних ресурсів й обов'язкова умова сучасного інформаційного забезпечення фахових потреб освітян. Дуже невелика кількість книгозбірень у 2011 р., а саме: **чотири** з 74, зокрема, наукові бібліотеки НПУ ім. М. П. Драгоманова, Української ША (м. Харків), Уманського ДПУ імені Павла Тичини, Хмельницького НУ придбали доступ до дисертацій Російської Федерації та деяких інших комерційних баз даних. Отже, директори цих бібліотек змогли переконати ректорів у важливості електронних джерел для освітян і студентів ВНЗ. У 2013 р. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського передплатила доступ до дисертацій Російської Федерації.

З метою надання доступу до повнотекстових ресурсів іноземними мовами ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й Асоціація «Інформатіо-Консорціум» організували у продовж 2012–2013 рр. для провідних бібліотек мережі тестовий безкоштовний двомісячний доступ до повнотекстових БД наукових фахових періодичних видань EBSCO, а також на 1 місяць – Institute of Physics Publishing та East view. Це дало можливість освітянам України краще ознайомитись зі світовими здобутками з психолого-педагогічних питань й освіти. виявили бажання скористатися тестовим доступом і надати можливість своїм читачам використовувати іноземні ресурси у науковій і навчальній діяльності у 2012 р. лише 20 бібліотек з 74, а у 2013 р. до тестового доступу вже підключилось 24 провідні бібліотеки. Передплатили у 2012 р. доступ до баз даних EBSCO, SCOPUS, URAN, Bio One, Polpred 6 бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів.

Отже, директори книгозбірень почали розуміти важливість даного питання, приділяючи увагу повноцінному забезпеченню інформаційних потреб своїх користувачів інформацією з іноземних електронних ресурсів, сприяти обізнаності зі світовими тенденціями розвитку освіти і науки, вивченню зарубіжного педагогічного досвіду.

Хочу підкреслити, що з придбанням бібліотеками вищезазначених ресурсів є ще одна цікава перспектива. В Україні діє корпоративний проект ElibUkr «Електронна бібліотека України: створення центрів знань в університетах України», вступним квитком до якого є передплата хоча б однієї зарубіжної БД і передача її до зазначеного проекту. Як результат, бібліотеки отримують доступ до всіх БД, що є у проекті, наразі у десятки разів збільшивши можливість доступу своїх користувачів до важливої інформації.

З метою створення ІГР ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в межах даної НДР започаткувала спільно з освітянськими бібліотеками України створення на базі порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського двох зведених БД: зведена база даних дисертацій з психолого-педагогічних питань і зведена база фахових періодичних видань, які передплачують ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і провідні освітянські бібліотеки. З цією метою упродовж першого етапу виконання цього завдання у 2011–2012 рр. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було проведено відповідну організаційно-методичну роботу, зокрема для уніфікації створення бібліографічних записів дисертацій:

- розроблено інструкцію «Створення бібліографічних записів для зведеної бази даних дисертацій»;

- для ідентифікації бібліотек мережі розроблено сигли;
- проведено відповідну організаційну роботу з директорами бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного профілю, з дирекцією, завідувачами бібліотек установ НАПН України щодо модернізації книгозбірень (проведення до них Інтернету, придбання АБІС «ІРБІС», підвищення кваліфікації співробітників);
- проаналізовано стан фонду дисертацій, які зберігаються у бібліотеках установ НАПН України, активізовано створення ними БД дисертацій.

У результаті на 01.01.13 р. вищезазначені БД вже розміщені і діють на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у розділі «Ресурси», підрозділ «Електронні ресурси» (<http://dnpb.gov.ua/>). На першому етапі формування цих баз робота велася тільки з бібліотеками установ НАПН України, на другому етапі, з 2013 р. – БД вже формуються з бібліотеками ВНЗ III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів. Так бібліотечні записи дисертацій уже надіслали до зведеної бази: Кіровоградський державний університет ім. Володимира Винниченка (115 БЗ), Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків) (71 БЗ), Республіканський вищий навчальний заклад „Кримський гуманітарний університет” (17 БЗ), Житомирський державний університет ім. Івана Франка (10 БЗ). Отримані БЗ дисертацій відредаговано і вже розміщено у зведеній базі дисертацій (http://www.dnpb.gov.ua/electronic_resources/elec_res/), яка на 1.06.2013 р. налічує близько 3500 БЗ.

З метою пришвидшення формування інтегрованих інформаційних ресурсів гострою потребою сьогодення є кооперативне аналітико-синтетичне опрацювання фахових періодичних видань шляхом обміну для подальшого їх уведення до ЕК бібліотек. До цієї інноваційної діяльності, ініційованої ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, долучилися 10 провідних освітянських бібліотек, які мають АБІС «ІРБІС», а саме: наукова бібліотека НПУ ім. М. П. Драгоманова, Миколаївська науково-педагогічна бібліотека, Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека, бібліотеки Вінницького ДПУ ім. Михайла Коцюбинського, Ніжинського ДУ ім. Миколи Гоголя, Республіканського ВНЗ «Кримський ГУ» (м. Ялта), КВНЗ «Херсонська АНО», Української ІПА (м. Харків), Кримського ПУ (м. Сімферополь), Дніпропетровського ОШПО. На 1.01.2013 р. спільними зусиллями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і цих бібліотек здійснюється аналітико-синтетична обробка інформації із 127 назв фахових часописів України і Російської Федерації, яка відображається в ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і вищезазначених книгозбірень. У результаті цієї співпраці з 2011 р. – по січень 2013 року ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського отримала від бібліотек мережі 5 509 бібліографічних записів, а експортувала бібліотекам мережі близько 18 582.

Зазначене сприяло:

- зменшенню економічних і фізичних витрат учасників кооперативних робіт на створення й підтримку в бібліотеках ЕК завдяки одноразовому введенню бібліографічного запису і його багаторазовому використанню всіма учасниками й користувачами;
- вільному доступу всіх категорій користувачів до поглиблених бібліотечно-інформаційних ресурсів, ефективності й оперативності обслуговування;
- підвищенню кваліфікації персоналу бібліотек;
- уведенню інновацій у діяльність книгозбірень;
- підвищенню рейтингу освітянських бібліотек України;
- активній розбудові інформаційного простору України.

Для поглибленого формування змісту електронних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ініціювала ще один кооперативний напрям роботи, а саме:

введення спільними зусиллями до ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і бібліотек мережі змісту збірників наукових праць (ЗНП), у яких висвітлюється розвиток психолого-педагогічної науки у ВНЗ.

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щорічно отримує близько 1000 назв ЗНП з дисциплін гуманітарного профілю. Оперативно опрацювати таку кількість інформації силами однієї книгозбірні і ввести її до ЕК досить складно, оскільки це вимагає значних людських ресурсів і витрат часу. Тому для підвищення ефективності роботи в цьому напрямі необхідно впроваджувати інноваційні підходи, одним з яких є кооперування роботи щодо аналітичного розпису статей, а саме – обмін БЗ з бібліотеками мережі й установами, які видають наукові збірники, насамперед з установами НАПН України, ВНЗ III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів, бібліотеками ІППО, а також класичними університетами. З цією метою у 2012 р. у межах даної НДР фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського шляхом анкетування було здійснено дослідження можливості обміну аналітичними БЗ статей зі ЗНП із зазначеними вище бібліотеками на кооперативних засадах, що дало підстави з'ясувати умови й особливості взаємодії, а також розробити етапи здійснення запланованого. Також виявлено основні проблеми, які необхідно розв'язати на шляху впровадження цього проекту. Слід відзначити, що з **63** опитаних провідних бібліотек галузі лише **28** висловили готовність до співпраці **на спільних умовах**, підкреслюючи, що для виконання проекту слід вирішити низку питань, зокрема:

- посилити матеріально-технічну базу провідних бібліотек мережі;
- придбати конвертор для обміну БЗ статей із періодичних і продовжуваних фахових видань;
- розробляти методичні й технологічні документи, які сприятимуть ефективності кооперативної співпраці книгозбірень;
- систематично підвищувати кваліфікацію бібліотечних працівників щодо ІКТ.

Отже, перший етап за цим напрямом здійснено, розпочата робота дала такі результати: договори про співпрацю підписали 4 університети, це зокрема: Маріупольський держаний університет, Республіканський ВНЗ „Кримський гуманітарний університет”, Республіканський ВНЗ „Кримський інженерно-педагогічний університет”, Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка. З іншими ВНЗ договори в стадії підписання.

Вторинна продукція бібліотек є складовою ІГР, яка створюється для популяризації і надання доступу до фондів книгозбірень й інформаційного забезпечення потреб користувачів. Повні тексти даної продукції ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розміщує на своєму веб-порталі у розділі «Інформаційна діяльність» й у ЕБ. У цьому ж розділі вищезазначеною науковою установою сформовано підрозділ «Бібліографічна продукція мережі освітянських бібліотек України», де акумулюється інформація про бібліографічні видання, підготовлені провідними бібліотеками мережі.

Водночас аналіз надходжень вторинної продукції до фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського дав підстави для таких висновків: бібліографічні покажчики надходять не від усіх провідних книгозбірень. Зокрема, згідно зі «Зведеним планом науково-інформаційної й видавничої діяльності освітянських бібліотек України...», у 2012 р. бібліотеками мережі було заплановано підготувати 171 бібліографічний посібник з актуальних психолого-педагогічних питань, із них 63 планувалось видати типографським способом, 108 – в електронній і принтерній формі. Натомість до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на 01.05.2013 р. надійшло лише 18 покажчиків у традиційній формі, електронних і принтерних – жодного примірника. Здійснений ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського аналіз сайтів мережі освітянських

книгозбірень засвідчив, що власна бібліографічна продукція майже усіх провідних книгозбірень не представлена у повному тексті на сторінках їхніх сайтів. Тобто, віддалений користувач не має доступу до даного виду продукції ні на сайті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, ні на сайтах ВНЗ III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів. Отже, важлива робота, на виконання якої бібліотеками витрачається чимало зусиль і яка сприяє інформаційному забезпеченню розвитку освіти, фахових потреб освітян, популяризації фондів даних книгозбірень, слабо популяризується. Для повноцінного створення ІГР і широкої популяризації своїх фондів провідним бібліотекам мережі необхідно приділити цьому питанню увагу, представляючи свою бібліографічну продукцію в повнотекстовому вигляді на власних сайтах і надсилаючи її до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як у традиційній, так і в електронній формі.

В останнє десятиріччя в Україні під керівництвом НБУВ активно формується загальнодержавна електронна реферативна БД «Україніка наукова». Для створення галузевого сегмента з актуальних психолого-педагогічних питань у даній БД і галузевої реферативної бази на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського триває і поглиблюється системна кооперативна робота головної педагогічної книгозбірні й бібліотек мережі, розпочата ще у 2007 р. Якщо у 2010 році до цього напрямку роботи залучилося 14 провідних книгозбірень мережі, а саме: 12 бібліотек ВНЗ III–р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів і дві бібліотеки установ НАПН України, які працюють у АБІС «РБІС», що надавали інформацію про статті з 16 збірників наукових праць, то впродовж 2011–2013 рр. ці бази створюються ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спільно із 17 провідними бібліотеками мережі, які надають реферативну інформацію з 20 періодичних і продовжуваних видань. *Це бібліотеки: Вінницького ДПУ ім. Михайла Коцюбинського, Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка, Кам'янець-Подільського НУ ім. Івана Огієнка, НПУ імені М. П. Драгоманова, Київського університету імені Бориса Грінченка, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, ДВНЗ «Криворізький НУ», ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», Рівненського ДГУ, Тернопільського НПУ ім. В. Гнатюка, Уманського ДПУ ім. Павла Тичини, Харківського НПУ ім. Г. С. Сковороди, Української ША (м. Харків), Херсонського ДУ, Хмельницької ГПА, Львівської обласної науково-педагогічної бібліотеки.*

Проте за межами реферативного ресурсу залишається ще 15 періодичних і продовжуваних видань, які видаються у ВНЗ III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів і реферати яких мають бути представлені в обох реферативних базах. Це, зокрема, такі видання:

1. Вісник Глухівського НПУ ім. О. П. Довженка : зб. наук. пр. Сер.: Пед. науки.
2. Наукові записки Кіровоградського ДПУ : зб. наук. пр. Сер.: Пед. науки.
3. Вісник Запорізького НУ : зб. наук. пр. Сер.: Пед. науки.
4. Вчені записки Кримського ПТУ : зб. наук. пр.
5. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журн. (Сумський ДПУ).
6. Наукові записки : зб. наук. пр. Сер.: Психолого-пед. науки. (Ніжинський ДУ ім. М. Гоголя).
7. Науковий вісник Миколаївського ДУ ім. В. О. Сухомлинського. Сер.: Пед. науки.
8. Наук. вісн. Миколаївського ДУ ім. В. О. Сухомлинського. Сер.: Психологія.
9. Вісник Черкаського НУ : наук. журн. Сер.: Пед. науки.

10. Збірник наукових праць Бердянського ДПУ ім. П. Д. Осипенко. Сер.: Педагогічні науки.
11. Науковий вісник Мелітопольського ДПУ : зб. наук. пр. Сер.: Педагогіка.
12. Науковий вісник Південноукраїнського ДПУ ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. Сер.: Пед. та психол. науки.
13. Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. (Полтавський НПУ);
14. Імідж сучасного педагога : наук.-практ. журн. (Полтавський НПУ);
15. Вісник Чернігівського ДПУ ім. Т. Г. Шевченка : зб. наук. пр. Сер.: Пед. науки. Фізичне виховання та спорт.
16. Вісник Чернігівського ДПУ ім. Т. Г. Шевченка : зб. наук. пр. Сер.: Психологічні науки.

Отже, директорам провідних освітянських бібліотек, які діють у структурі ВНЗ, де видаються вказані видання, необхідно сприяти розвитку цього конче важливого напрямку і перспективній роботі щодо реферування зазначених вище видань.

Для надання доступу користувачам до створених бібліотеками ресурсів упродовж 2011–2012 рр. провідні освітянські книгозбірні розширювали свої он-лайн послуги. На 01.01.2013 р. через сайти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і 15 бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів, надавались такі сервіси: віртуальна довідка, електронна доставка документів (ЕДД). Віртуальною довідкою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, яка діє з кінця 2007 р., за вищезазначений період скористалося понад 2 272 віддалених користувачів. ЕДД почала діяти у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і 8 бібліотеках ВНЗ з 2013 р..

Аналіз стану комп'ютеризації у провідних бібліотеках мережі, також здійснений фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, дав підстави для висновку, що у книгозбірнях за 2011–2013 рр. покращилась матеріально-технічна база: збільшилась загальна кількість комп'ютерів, автоматизованих робочих місць. На 1.01.13 р. комп'ютерний парк провідних книгозбірень мережі налічував 1458 машин, збільшившись на 203 одиниці порівняно з 2012 р. Найбільша кількість комп'ютерної техніки зосереджена у бібліотеках ВНЗ III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілів – 82 % від загальної кількості (1232 комп'ютерів). У бібліотеках обласних ІППО – 8 % (1013 комп'ютери), у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – 6 % (79 комп'ютерів), у ЛОНПБ і МНПБ – 2 % (28 комп'ютерів), у книгозбірнях установ НАПН України – 1 % (18 комп'ютерів) [21].

Робота в єдиній ліцензійній АБІС відкриває перед бібліотеками широкі можливості для формування електронних ресурсів і кооперативної діяльності з ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й іншими книгозбірнями зі створення освітнього інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу. Аналіз наявності АБІС у бібліотеках мережі свідчить про те, що ці книгозбірні використовують різні АБІС, що становить проблему щодо спільної роботи. Так, із **74** провідних бібліотек мережі:

- **ІРБІС** використовують **29** бібліотек, з них – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, ЛОНПБ, МНПБ, **12** книгозбірень ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, **вісім** бібліотек ОІППО, **шість** книгозбірень установ НАПН України;
- **«УФД Бібліотека»** – **18** бібліотек, з них **17** книгозбірень ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, **одна** бібліотека установи НАПН України;
- **інші АБІС** «Політек-Софт», «UNILIB», «КОХА» та програмне забезпечення власної розробки мають **12** бібліотек [18].

За результатами аналізу забезпеченості АБІС, у найгіршому стані 16 бібліотек ІППО й установ НАПН України, що свідчить про нерозуміння завідувачами цих книгозбірень важливості даного питання для удосконалення своєї діяльності.

Фахівцями ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського з'ясовано, що за останні півтора року провідні книгозбірні мережі почали активно презентувати себе в Інтернеті. Станом на 01.01.2013 р., із 74 провідних бібліотек мережі 25 бібліотеки мають сайти і 364 – сторінки на сайтах закладів або установ, у структурі яких вони діють. Отже, в Інтернет-просторі ще не представлено 12 бібліотек, серед них: 5 книгозбірень ОІППО – Житомирського ОІППО, Запорізького ОІППО, Миколаївського ОІППО, Одеського ОІУВ, Сумського ОІППО, 7 бібліотек установ НАПН України.

Аналіз відповідності змісту сайтів/сторінок у бібліотеках мережі інформаційним потребам науковців і практиків освітянської галузі України і представлення на них електронних інформаційних ресурсів з метою їхнього подальшого інтегрування виявив, що у більшості випадків бібліотечні ресурси не отримують на сайтах гідного відображення. Так, ЕК представлено на сайтах лише 23 книгозбірень з 74, на сайтах 28 бібліотек йдеться про організацію і ведення електронного каталогу, доступ до якого є лише в локальній мережі.

Проведений аналіз дав підстави визначити п'ять кращих сайтів серед провідних бібліотек мережі. Це сайти: ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, наукових книгозбірень НПУ імені М. П. Драгоманова, Хмельницького НУ, Української ПА, Уманського ДПУ ім. Павла Тичини. Необхідно відзначити кращі сайти бібліотек ОІППО, це, зокрема Дніпропетровського ОІППО, Івано-Франківського ОІППО, ІППО Чернівецької області.

Зауважимо, що за цей період 15 провідних бібліотек мережі активізували свою громадську діяльність, ставши членами Української бібліотечної асоціації (УБА), беручи активну участь у її заходах, конкурсах, семінарах, підвищенні кваліфікації. Уперше освітянські книгозбірні заявили про себе під час всеукраїнських конкурсів. Зокрема, у 2011 р. за активне втілення в практику широкого спектру інновацій, які сприяють розвитку освітнього простору України, у всеукраїнському конкурсі в номінації «Бібліотека року 2011» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського посіла перше місце, книгозбірня ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» за створення та реалізацію моделі сучасної бібліотеки вищого навчального закладу отримала друге місце; наукова книгозбірня НПУ імені М. П. Драгоманова у 2012 р. посіла друге місце у всеукраїнському конкурсі бібліотечних інтернет-сайтів у номінації «Кращий сайт бібліотеки вищого навчального закладу».

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, порівнюючи нинішній стан провідних освітянських бібліотек з 2010 р. щодо їхньої інноваційної діяльності і створення галузевого сегмента в інформаційному просторі держави, необхідно зазначити, що ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за 2011–2013 рр. провела чималу наукову й практичну роботу з бібліотеками мережі, зокрема щодо їх модернізації і формування ІГІР. Провідні бібліотеки мережі нині діють як сучасні інформаційні центри, у той же час деякі директори даних книгозбірень ще проявляють пасивність у введенні в роботу інновацій, у декотрих бібліотеках відсутня єдина система підходів до проаналізованих вище напрямів роботи і координація з ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й іншими провідними книгозбірнями. Ще є небажання оперативно реагувати на пропозиції ДНПБ України

ім. В. О. Сухомлинського як головного методичного центру мережі освітянських книгозбірень.

Для розбудови інформаційного простору держави і створення його галузевого сегмента з психолого-педагогічних питань ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і провідним бібліотекам мережі у наступні роки необхідно здійснювати наступне:

- спрямувати наукові дослідження на створення теоретичних засад для функціонально-структурної трансформації книгозбірень у науково-інформаційні і культурно-освітні комплекси, які забезпечують виробництво, накопичення, використання і поширення знань;
- активно рекламувати бібліотеки як сучасні інформаційні центри, популяризувати бібліотечно-інформаційні ресурси і послуги у мережевому середовищі;
- посилити інноваційну складову у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні користувачів;
- у бібліотеках мережі активізувати формування електронних ресурсів галузевого спрямування;
- спільними зусиллями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і провідних книгозбірень мережі створювати єдине вікно доступу до інтегрованих галузевих інформаційних ресурсів на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- з метою реалізації принципу рівного й вільного доступу до інформації і розбудови інформаційного простору держави бібліотекам мережі надавати доступ до своїх електронних ресурсів, електронних каталогів, вторинної продукції через Інтернет;
- поширювати і поглиблювати спільну корпоративну і кооперативну роботу між ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і провідними бібліотеками мережі щодо створення інтегрованих електронних ресурсів різних видів, зокрема, реферативних баз, зведених баз даних тощо;
- активізувати взаємодію книгозбірень мережі щодо обміну бібліографічною продукцією в електронній і традиційній формі;
- бібліотекам мережі:
 - ✓ оприлюднювати на власних сайтах кількісні показники щодо обсягу електронних ресурсів;
 - ✓ формувати в окремій БД рідкісні та цінні видання, які зберігаються у бібліотеках;
 - ✓ створювати електронні версії бібліографічних видань, забезпечуючи до них доступ віддаленим користувачам через веб-сайти бібліотек;
- для активізації інтеграційних процесів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з провідними книгозбірнями мережі вирішити питання щодо створення або придбання конвертора;
- передплачувати вітчизняні і зарубіжні додаткові джерела для повноцінного бібліотечно-інформаційного забезпечення науково-педагогічної діяльності й освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берестова Т. Возделывая общее поле ... : муниципальная библиотека в едином информационном пространстве России / Татьяна Берестова // Библиотека. – 2006. – № 1. – С. 41–45.
2. Берестова Т. Ф. Информационное пространство библиотеки: понятие и структура / Татьяна Федоровна Берестова // Библиотековедение. – 2007. – № 4. – С. 38–43. – Библиогр.: 10 назв.

3. Берестова Т. Ф. Общедоступная муниципальная библиотека в едином информационном пространстве : науч.-метод. пособие: № 19 / Т. Ф. Берестова. – М. : Либерия-Библинформ, 2005. – 285 с.
4. Библиотечное дело : терминологический словарь / сост.: И. М. Сулова, Л. Н. Уланова. – [2-е изд., перераб. и знач. доп.]. – М. : Книга, 1984. – 224 с.
5. Интеграция [Электронный ресурс] // Большой Энциклопедический словарь. – Режим доступа : <http://www.vedu.ru/bigencdic/24029/>. – Назва з екрана.
6. Дворкина М. Я. Информационное обслуживание: социокультурный подход / М. Я. Дворкина ; Моск. гос. ун-т культуры и искусств. – М. : Профиздат, 2001. – 111 с.
7. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / під ред. Р. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.
8. Жук Ю. О. Теоретико-методологічні проблеми формування інформаційного освітнього простору України [Електронний ресурс] / Жук Юрій Олександрович // Інформаційні технології і засоби навчання / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України. – Електрон. текст. дані. – К., 2007. – № 3. – Режим доступа: <http://www.ime.edu.ua.net/em3/content/07zuoeei.htm>. – Назва з екрана.
9. Інформаційне суспільство. Дефініції: людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція / [В. М. Брижко, О. М. Гальченко, В. С. Цимбалюк та ін. ; за ред. Р. А. Калюжного, М. Я. Швеца]. – К. : Інтеграл, 2002. – 220 с.
10. К обществам знания [Электронный ресурс] : Всемир. доклад ЮНЕСКО / ООН по вопросам образования, науки и культуры. – Электрон. данные. – [Париж] : Изд-во ЮНЕСКО, [2005]. – 231 с. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001418/141843r.pdf>. – Загл. с экрана.
11. Карпенко В. Інформаційна політика та безпека : підручник / Віталій Карпенко. – К. : Нора-Друк, 2006. – 320 с.
12. Концепція Державної цільової національної культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека ХХІ» : схвалено розпорядженням Каб. Міністрів України від 23 груд 2009 р. № 1579-р. // Бібл. планета. – 2010. – № 1. – 1–4 інформ. бюл.
13. Концепція створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського / [Рогова П. І., Артемов Ю. І., Вараксіна Н. В., Лобановська І. Г. ; наук. ред. Рогова П. І.] ; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : [б. в.], 2012. – 23 с.
14. Костенко Л. Й. Бібліотека суспільства знань: концептуальна модель / Л. Й. Костенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 1. – С. 23–28.
15. Лаврєнова О. А. Библиотечные компьютерные сети / О. А. Лаврєнова // Библиотечная энциклопедия / Рос. гос. б-ка ; [науч. совет: В. В. Федоров (председатель), Е. В. Никанорова (зам. председателя), М. Д. Афанасьев и др.]. – М., 2007. – С. 209–211.
16. Лаврик О. Л. Академические библиотеки: состояние и модель развития в современной информационной среде : автореф. дис... д-ра пед. наук : 05.25.03 / О. Л. Лаврик. – Новосибирск, 2003. – 76 с.
17. Лобузін К. Технології організації знань ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія / Катерина Лобузін ; [відп. ред. О. С. Онищенко] ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : [б. в.], 2013. – 249, [1] с. – Бібліогр.: с. 221–249.
18. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс] : [проект]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступа: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>. – Назва з екрана
19. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9 січ. 2007 р. № 537-V // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
20. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 8 верес. 2011 р. № 3715-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – № 19/20. – Ст. 166.
21. Провідні освітянські бібліотеки України в дзеркалі статистики : зб. аналіт. і стат. даних за 2011 р. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: Л. О. Біла, А. В. Копилова ; наук. ред.: П. І. Рогова, І. І. Хемчян]. – К., 2012. – 93 с.
22. Соколова Н. В. Интеграция информационно-библиотечных ресурсов и сервисов: вариативность решений в рамках общей концепции / Н. В. Соколова // Электронная библиотека : современные технологии информационных ресурсов : сб. науч. тр. – СПб., 2011. – С. 54–73.
23. Фокеев В. А. Библиографоведение. Информатика : терминологический словарь / В. А. Фокеев. – М. : Литера, 2009. – 488 с. – (Сер. «Современная библиотека» ; вып. 46).
24. Шемаєва Г. В. Транспортування знань у каналах інформаційного забезпечення науки / Г. Шемаєва // Бібл. планета. – 2005. – № 4. – С. 29–31.

Матеріал надійшов до редакції 06.12.2013 р.

ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ БИБЛИОТЕК МОН УКРАИНЫ И НАПН УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ

Рогова Павла Ивановна

канд. ист. наук, старш. науч. сотр., засл. деятель культуры Украины, директор
Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, г. Киев,
Украина
dnpb@i.ua

Аннотация. В статье анализируется состояние и перспективы формирования отраслевого сегмента по психолого-педагогическим вопросам и образования в информационном пространстве Украины и участие в этом процессе сети библиотек образования МОН Украины и НАПН Украины. Освещены ключевые понятия по формированию информационного пространства государства библиотеками образования Украины, в частности: информационное пространство, интеграция, корпоративность, кооперация, интегрированный отраслевой информационный ресурс (ИОИР). Определены эффективные инструменты инновационной деятельности библиотек, прежде всего по созданию электронных ресурсов. Рассмотрены результаты научной работы ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского по формированию ИОИР совместно с ведущими библиотеками сети на современном этапе. Намечены перспективы деятельности вышеупомянутых библиотек в этом направлении на ближайшие годы.

Ключевые слова: библиотеки образования; сеть библиотек образования МОН Украины и НАПН Украины; ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского; информационное пространство; интеграция библиотек; интегрированный отраслевой информационный ресурс; ИОИР.

INTEGRATION PROCESSES IN WORK OF EDUCATIONAL LIBRARIES BELONGING TO THE MES OF UKRAINE AND THE NAPS OF UKRAINE IN INFORMATISATION CONDITIONS

Pavla I. Rogova

PhD (historical sciences), senior researcher, Honored Culture Worker of Ukraine, Director
V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine
dnpb@i.ua

Abstract. The article is focused on analyzing the state and prospects of forming a branch segment of psychological, pedagogical and educational issues in the information space of Ukraine, and the participation of the network of educational libraries belonging to the MES of Ukraine and the NAPS of Ukraine in this procedure. The author of the article elucidates the basic notions of forming a capacious information space by the state libraries of Ukraine, viz.: information space, integration, corporatism, cooperation, an integrated branch information resource (IBIR). The efficient instruments of innovative library activities are defined, first of all as far as the creation of electronic resources is concerned. The researcher also highlights the results of scientific work at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as to the formation of IBIR together with the leading libraries of the network at present stage. The perspective activities of the above-mentioned libraries in this direction are defined for the future.

Keywords: educational libraries; network of educational libraries belonging to the MES of Ukraine and the NAPS of Ukraine; V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine; information space, integration of libraries; integrated branch information resource (IBIR).

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Berestova, T. Cultivating a Common Field ... : A Municipal Library in a Single Information Space of Russia / Tat'jana Berestova // Biblioteka. – 2006. – № 1. – P. 41–45. (in Russian)
2. Berestova, T. F. Library Information Space: The Concept and Structure / Tat'jana Fjodorovna Berestova // Bibliotekovedenie. – 2007. – № 4. – P. 38–43. – Bibliogr.: 10 sources. (in Russian)
3. Berestova, T. F. Public Municipal Library in a Single Information Space : scientific-method. textbook : № 19 / T. F. Berestova. – M. : Liberija-Bibinform, 2005. – 285 p. (in Russian)
4. Library Science : terminol. dictionary / comp.: I. M. Suslova, L. N. Ulanova. – 2nd ed., remade and signif. amended. – M. : Kniga, 1984. – 224 p. (in Russian)
5. Integration [online] // Bol'shoj Jentsiklopedicheskij Slovar'. – Available from: <http://www.vedu.ru/bigencdic/24029/>. – Screen title. (in Russian)
6. Dvorkina, M. Ya. Information Services: The Socio-Cultural Approach / M. Ya. Dvorkina ; Mosc. State Univ. of Culture and Arts. – M. : Profizdat, 2001. – 111 p. (in Russian)
7. Encyclopaedia of a Businessman, an Economist, a Manager / edited by R. Diakiva. – K. : Mizhnarodna ekonomichna fundatsiya, 2000. – 703 p. (in Ukrainian)
8. Zhuk, Yu. O. Theoretical and Methodological Problems of Forming an Informative Educational Space of Ukraine [online] / Zhuk Yuriy Oleksiyovych // Information Technology and Teaching Means / Institute of Information Technology and Teaching Means of the APS of Ukraine. – Electronic text data. – K., 2007. – № 3. – Available from: <http://www.ime.eduua.net/em3/content/07zuoeei.htm>. – Screen title. (in Ukrainian)
9. Information Society. Definitions: A Man, His Rights, Information, Informatics, Informing, Telecommunications, Intellectual Property, Licensing, Sertification, Economy, Market, Jurisprudence / V. M. Bryzhko, O. M. Hal'chenko, V. S. Tsymbaliuk et al. ; edited by R. A. Kaliuzhnoho, M. Ya. Shvetsa. – K. : Intehral, 2002. – 220 p. (in Ukrainian)
10. Towards Knowledge Societies [online] : The UNESCO World Report / The UNO on Educational, Scientific and Cultural Issues. – Electronic text data. – [Paris] : Izd-vo UNESCO, [2005]. – 231 p. – Available from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001418/141843r.pdf>. – Screen title. (in Russian)
11. Karpenko, V. Information Policy and Safety : textbook / Vitaliy Karpenko. – K. : Nora-Druk, 2006. – 320 p. (in Ukrainian)
12. The Conception of the State Target National Cultural Pprogramme of Creating a Single Information Library System "Library XXI" : approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 23rd Dec. 2009 № 1579-r. // Bibl. planeta. – 2010. – № 1. – 1–4 inform. bull. (in Ukrainian)
13. The Concept of Creating an Integrated Branch Information Resource at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine / [Rogova P. I., Artemov Yu. I., Varaksina N. V., Lobanovs'ka I. H. ; science editor Rogova P. I.] ; NAPS of Ukraine, V. Sukhomlynskyi SSPL of Ukraine. – K. : [s. n.], 2012. – 23 p. (in Ukrainian)
14. Kostenko, L. Y Library of Society Knowledge: A Conceptual Pattern / L. Y. Kostenko // Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiya. – 2006. – № 1. – P. 23–28. (in Ukrainian)
15. Lavrenjova, O. A. Library Networking / O. A. Lavrenjova // Bibliotechnaja Jentsiklopedija / Russian State Library ; [research council: V. V. Fjodorov (chairman), E. V. Nikanorova (vice-chairman), M. D. Afanas'ev et al.]. – M., 2007. – P. 209–211. (in Russian)
16. Lavrik, O. L. Academic Libraries: State and Development Model in the Modern Information Environment : dissertation abstract for the degree of Doctor of Pedagogy : 05.25.03 / Lavrik Ol'ga L'vovna. – Novosibirsk, 2003. – 76 p. (in Russian)
17. Lobuzina, K. Technologies of Organizing Knowledge Resources in Library and Information Activities : monograph / Kateryna Lobuzina ; [executive editor O. S. Onyshchenko] ; V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. – K. : [s. n.], 2013. – 249, [1] p. – Bibliogr.: P. 221–249. (in Ukrainian)
18. A National Strategy for Education Development in Ukraine for 2012–2021 years [online] : [project]. – Electronic text data. – Available from: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>. – Screen title. (in Ukrainian)
19. On the Basic Principles of Information Society Development in Ukraine in 2007–2015 years : Law of Ukraine on 9th Jan. 2007 № 537-V // The Office of Verkhovna Rada of Ukraine. – 2007. – № 12. – Cl. 102. (in Ukrainian)
20. On Priority Directions of the Innovative Activity in Ukraine : Law of Ukraine on 8th Sept. 2011 № 3715-VI // The Office of Verkhovna Rada of Ukraine. – 2012. – № 19/20. – Cl. 166. (in Ukrainian)
21. Leading Educational Libraries of Ukraine in the statistics mirror : the collection of analytical and statistical data for 2011 / the NAPS of Ukraine, V. Sukhomlynskyi SSPL of Ukraine ; [comp.: L. O. Bila, A. V. Kopylova ; science editor: P. I. Rogova, I. I. Khemchian]. – K., 2012. – 93 p. (in Ukrainian)

22. Sokolova, N. V. Integration of Information and Library Resources and Services: Variability of Solutions Within the General Concept / N. V. Sokolova // *Electronic Library : Modern Technologies of Information Resources : collection of scientific papers.* – SPb., 2011. – P. 54–73. (in Russian)
23. Fokeev, V. A. Bibliography Science. Informatics : terminological dictionary / V. A. Fokeev. – M. : Litera, 2009. – 488 p. – (Ser. "Sovremennaja biblioteka" ; ed. 46). (in Russian)
24. Shemayeva, H. V. Knowledge Transfer in the Channels of Information Ensuring of the Science / H. V. Shemayeva // *Bibl. planeta.* – 2005. – № 4. – P. 29–31. (in Ukrainian)